

mgr Magdalena Łapińska
Uniwersytet w Białymstoku
Wydział Filologiczny

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Historia Stanów Zjednoczonych pełna jest przypadków przemocy przeciw Afroamerykanom, poczynając od instytucji niewolnictwa po współczesne akty rasizmu. Literatura afroamerykańska odzwierciedla trudy życia czarnych ludzi w Stanach Zjednoczonych. Powieści pisarek afroamerykańskich w szczególności, w dużej mierze koncentrują się na traumie, którą dotknięci byli (i są) Afroamerykanie, ukazując ją na wielu płaszczyznach. Praca doktorska zatytułowana "Violence and its costs in contemporary African American women's fiction in the light of Silvan S. Tomkins's study of affects" („Przemoc i jej konsekwencje we współczesnej prozie pisarek afroamerykańskich w świetle teorii afektów Silvana S. Tomkinsa”), analizuje wybrane powieści przedstawiające traumę Afroamerykanów w kontekście przemocy rodzinnej, ukazując że przemoc niewolnictwa może być rozpatrywana również jako przemoc rodzinna w okolicznościach towarzyszącym konkretnym doświadczeniom. Wstęp rozprawy pokrótce przedstawia historię przemocy wobec Afroamerykanów, aby usytuować analizy powieści i przemocy w nich przedstawionej w szerszym kontekście. Wstęp zawiera również uzasadnienie wyboru powieści poddanych analizie oraz uzasadnienie doboru teorii afektów jako przewodniej teorii użytej do analizy wyselekcjonowanej literatury. Przeprowadzona analiza wybranych powieści współczesnych pisarek afroamerykańskich wykorzystuje teorie Silvana S. Tomkinsa dotyczące afektów jako podstawowe narzędzia badawcze. Ujęcie afektów Tomkinsa zostało wybrane nie tylko z powodu powagi jego statusu wśród badaczy podstawowych emocji, ale również dlatego, że istnieje pogląd wśród badaczy literatury, iż ujęcie to jest idealnie dopasowane do analizy literatury.

Pomimo, że badanie afektów w kontekście literatury jest relatywnie nowym podejściem, któremu badacze zaczęli poświęcać szczególną uwagę pod koniec XX wieku, emocje od dawien dawna były elementem dociekań. Rozdział pierwszy przedstawia pokrótce jak emocje postrzegane były na przestrzeni wieków, zwięźle przedstawia obserwacje Silvana S. Tomkinsa dotyczące afektów oraz zawiera objaśnienia podstawowych terminów wykorzystanych do przeprowadzenia literackiej analizy zawartej w pozostałych rozdziałach. Pierwszy rozdział zawiera również krótkie przedstawienie teorii traumy, która odgrywa

ważną rolę w analizie przemocy w kontekście literatury, gdyż traumatyczne przeżycia bohaterów wpływają na ich afektywne doświadczenia.

Rozdział drugi rozpoczyna część analityczną pracy i dotyczy powieści „Kindred” autorstwa Octavii E. Butler. Po krótkim przedstawieniu argumentacji dotyczącej nieustającej istotności powieści w kontekście współczesnego czytelnika, rozdział skupia się na motywie podróży w czasie (pomiędzy latami 70 XX wieku i okresem niewolnictwa w Stanach Zjednoczonych), który działa w oparciu o ekstremalne doświadczenie afektów głównych bohaterów. Rozdział przedstawia również analizę związków interpersonalnych obecnych w powieści skupiającą się przede wszystkim na związkach międzyrasowych i stereotypach kobiet afroamerykańskich. Analiza dotycząca kształtu rodziny pod wpływem niewolnictwa i przemocy psychologicznej związanej z więziami międzyludzkimi poprzedza wieńczące rozdział rozważania dotyczące przemocy fizycznej i jej wpływu na emocjonalne doświadczenia bohaterów, społeczności i przyszłych pokoleń.

Powieść Phyllis Alesii Perry „Stigmata” jest omówiona w rozdziale trzecim i przeprowadzona analiza skupia się na odmiennych afektywnych doświadczeniach kobiet z jednej rodziny wobec przeżyć związanych z niewolnictwem jednego z przeszłych pokoleń. Rozdział bada doświadczenia głównej bohaterki w kontekście choroby psychicznej, piętna i ich emocjonalnych konsekwencji. Koncepcja stygmatów i afrykańskiej wizji czasu jako koła są również wykorzystane do analizy powieści. Rozdział zgłębia przedstawione dysfunkcyjne związki pomiędzy matką a córką a następnie odczytuje powieść w kontekście teorii Black Maternal Inheritance, która pozwala położyć nacisk na rolę jaką w powieści odgrywiają ręcznie wykonane narzuty (quilts) i pamiętnik. Pokróćce omówiona przemoc związana z niewolnictwem poprzedza kończący rozdział analizę pokoleniowych różnic w emocjonalnych przeżyciach tych samych doświadczeń.

Rozdział dotyczący „Corregidory” autorstwa Gayl Jones ukazuje narzucone dziedzictwo tworzenia nowych pokoleń i odtworzenia traumy przodków. Rozważania dotyczące psychologicznie wymuszonego rozmnażania się w celach podtrzymania pamięci o przeszłej przemocy są przeprowadzone w kontekście prywatnych przemyśleń autorki oraz współzależności pomiędzy popędami i afektami w ujęciu Tomkinsa. Rozdział zgłębia również przedstawiony przez Jones obraz macierzyństwa z naciskiem na utworzony w oparciu o afekty system matriarchatu oraz kontrastuje małżeństwo z niewolnictwem. Odziedziczone przez główną bohaterkę wspomnienia i trauma są przeanalizowane ze szczególnym naciskiem na koncepcję odtwarzania wspomnień i Złożonego Zespołu Stresu Pourazowego (Complex

Post Traumatic Stress Disorder). Jako ostatnie w rozdziale zostaje przeanalizowane wykorzystanie bluesa do wyrażenia emocji i tworzenia historii kolektywnej.

Ostatni rozdział koncentruje się na analizie dwóch powieści Zeldy Lockhart: „Fifth Born” i „Fifth Born II: The Hundredth Turtle” tworzących duologię przedstawiającą przemoc rodzinną i jej emocjonalne konsekwencje. Początkowo rozdział skupia się na postaci oprawcy, prawdopodobnych przyczynach jego aktów przemocy oraz znaczeniu tych aktów w kontekście powieści. Następnie zanalizowany zostaje akt przemocy, który daje początek wszystkim innym zilustrowanym w powieści przejawom przemocy, to znaczy gwałt Ella Mae. Rozdział zgłębia też przemoc wobec głównej bohaterki oraz kwestie dotyczącą wybrania właśnie jej na ofiarę przemocy domowej i seksualnej, a nie któregoś z jej licznych rodzeństwa. Emocjonalny chaos jaki Odessa odczuwa wobec swojego ojca (i zarazem oprawcy) jest zgłębiany i poprzedza interpretację przedstawionych postaci matek, które chronią jak i krzywdzą swoje dzieci.

W zakończeniu rozprawy zostały podane wnioski zaczerpnięte z przeprowadzonych analiz oraz podkreślony zostaje fakt, iż przeanalizowane powieści ukazują nierozzerwalność traumy i afektywnych przeżyć jednostek, jak również wpływ przemocy na przyszłe pokolenia.

Magdalena
Lapińska